

HUKUKİ BİLGİLER MECMUASI

Sahip ve Başmuharriri :
Paris Hukuk Fakültesi Doktoru

AVUKAT

Milâli GAT FRANKO

Tahrir Heyeti

Fuat Hulusi B. Temyiz Mahkemesi
âzasından

Sabri B. Ad V. Hukuk İşleri Müdürü

Mustafa Reşit B. İstanbul Hukuk Fa.
Müderrislerinden

Ahmet Refik B. İstanbul İcra Reisi

Ahmet Samim B. İstanbul Hukuk Fa.
Müderrislerinden

M. Şarl Kroza. İstanbul Hukuk Fa.
Müderrislerinden

M. Aşıl Mester. Paris Hukuk Fa.
Müderrislerinden

M. Şavgran. Paris Hukuk Fa. fahri
Müderrislerinden

M. A. Salem. Hukuku Dâvel Mecmu-
ası tahrir heyetinden.

Bahir B. Kavanin ihzari komisyonu
âzasından.

Mehmet Talât B. Avukat

M. A. Bilyoti. Paris Hukuk Fakül-
tesi Doktoru.

Adres: Galata, Bahtiyar han Avukat Gat Franko Beyin yazıhanesi
Telefon: Beyoğlu 3009

Bir nüshanın bedeli 35 kuruştur

Bir senelik abonemanı Posta ücretiyle beraber
400 kuruştur

Türkiye harici için 500 kuruştur

İSTANBUL

KAĞITÇILIK ve MATBAACILIK ANONİM ŞİRKETİ

1928

**Türk vatandaşlığı kanunu-
na ait tetkikler**

**Yazan: Hazine ve Mûskirat
İnhisarı vekillerinden
Avukat: Osman Nuri**

Türk vatandaşlığı hukuku

[Geçen nüshadan mabat]

Müktesip vatandaşlık, Türk vatandaşlığının iktisabı

Her şahsın doğuş cihetinden bir tabiiyeti olacağını yukarda söylemiş-tik. Bu tabiiyet, bu vatandaşlık sıfatı, tabiiyeti asliye ve yeni kanunumuzun kabul ettiği ıstılaha göre «Aslî vatandaşlık» [la nationalité d'origine] dir.

Aslî tabiiyetin yanında bir şahsın rizasiyle iktisap etmiş olduğu ta-biiyetin de bir mevkii vardır ki bu tarzda iktisabı tabiiyete «telsik» [natu-ralisation] derler. Yeni kanunumuz bu suretle iktisap edilen tabiiyete (Müktesip vatandaşlık) namını vermiştir.

Bazan da kanunumuz Türk vatandaşlığı sıfatını bir kimseye onun bu bapta rıza ve iradesinin vücudunu farz ve kabul ederek bahşediyor ki buna da bir Türk erkek ile izdivaç eden ecnebi kadının zevcinin tabiiyetini ik-tisap etmesinde tesadüf ederiz. Binaenaleyh bu fasılda:

- 1 — Aslî vatandaşlık.
 - 2 — Vatandaşlığı iktisap yahut telsik.
 - 3 — Türk vatandaşlığının evlenme ile iktisabı.
- Esaslarını tetkik edeceğiz.

— Aslî vatandaşlık yahut tabiiyeti asliye —

Aslî vatandaşlık kanununun bir kimseye tevellüt eder etmez veyahut bilâhare, — fakat yine tevellüdüne mütaallik bazı hadisattan dolayı, bah-şetmiş olduğu sıfattır. — İşte bu suretledir ki bazı kimseler doğar doğmaz ve bir takım şahıslar da iktisabı rüştettikten sonra veya tevellütleri zama-nında kendilerini Türkiyeye bağlayan bir rabıtanın dolayı küçüklüklerinin muayyen bir zamanında Türk vatandaşlarıdır. Bahsolunan rabita kan ra-bitası olacağı gibi toprak rabitası da olabilir.

Bir vatandaşlık, bir tabiiyet sıfatı pek geç tahakkuk ve teeyyüt etmiş olsa dahi daima şahsın doğuşu ile alâka ve irtibatı haizdir. Aslî Türk vatandaşlığı sıfatı Türk tabiiyetini iktisap edinceye kadar Türkiye ile hiçbir rabıtası olmıyan kimseleri istihdaf eden telsikten burada ayrılır.

Türk kanununun takip ettiği usul birinci maktelede, bir memleketin mevlet ve nesil esaslarını memzucen kabul ve tatbik eylemesindeki faydaları izah etmiştik.

Şimdi de bir şahsın evvelâ nesil, badehu mevlet esaslarına nazaran Türklüğünden bahsedelim.

Nesil esası

Eski tabiiyet kanunumuzda «Valideyni veyahut yalnız validi tabiiyeti devleti aliyele bulunduğı halde tevellüt eden eşhas devleti aliye tebaasından maduttur» [1] denildiğı için Osmanlı toprağında veya hariçinde doğan (Osmanlı) ana ve babanın veyahut yalnız (Osmanlı) babanın çocukları (Osmanlı) addolunurdu. Kanunun hasır ve takyidine nazaran baba ecnebi, ana (Osmanlı) ise doğan çocuk ecnebi kalırdı. Yeni kanunumuzun birinci maddesinde «bir Türk baba veya ananın Türkiyele veya ecnebi memlekette doğan çocuklarının Türk vatandaşı» oldukları pek kat'î olarak beyan edildiğinden babası ecnebi, anası Türk olan bir çocuk, Türkiye hariçinde dahi dünyaya gelse, Türktür.

Burada pek mühim bir hukuku esasiye mes'elesine temas etmeğe mecburum:

Teşkilâtı esasiye kanununun seksen sekizinci maddesinde kimlerin Türk vatandaşı olduğu tarif olunurken «Türkiyede veya hariçte bir Türk babanın sulbünden doğan . . . » bir şahsın Türk olduğu beyan edilerek yalnız anaları Türk olan çocukların Türk olacakları ifade edilmediğinden teşkilâtı esasiye kanununun nesil, kan itibariyle istihsalı tabiiyet için vazeylediğı esasın yalnız babanın kanı olduğu anlaşılmaktadır.

İstanbul Meb'usu muhteremi Tefvik Kâmil Bey Efendi dahi lâyiha-larında birinci madde olarak «Türkiyede veya bir ecnebi memlekette Türk ebeveynden veyahut bir Türk babanın sulbünden doğan çocukların Türk vatandaşı» olduklarını teklif etmişken Hariciye ve Adliye Encümenleri bu teklifi yine birinci madde olarak «Bir Türk baba veya ananın Türki-

[1] Mülga tabiiyeti Osmaniye kanunnamesinin birinci maddesi.

yede veya ecnebi memlekette doğan çocukları Türk vatandaşıdır» şekline tahvil etmişlerdir. Bu tebdil ve tahvil için Hariciye Encümeninin mazbatasında esbabı mucibe olarak «Türk vatandaşlığının doğuş itibariyle izafesinde nesil esası yine birinci mevkii işgal edeceği için kanunun birinci maddesine icap eden tavzih ilâve edilmekle beraber yeni bir esas daha ithal olunmuştur.

Bu suretle Türkiyede yahut ecnebi memleketlerde evli Türk ana ve babadan yahut evli bir Türk baba veya anadan doğan çocukların kâfesinin Türk olacakları tasrih edilerek nesil esasına eskisine nispetle daha büyük bir ehemmiyet atfedilmiştir» ibareleri görülmekte isede teşkilâtı esasiye kanununun, Türk vatandaşlığı sıfatının nesil itibariyle nasıl istihsal edileceğini gösteren bir maddesi teşkilâtı esasiye kanunundan gayrı diğer her hangi bir kanun ile tadil olunamaz kanaatindeyim.

Fransada 13 ağustos 1927 tarihine kadar tabiiyet esaslarının bir kısmı kanunu medenide, bir kısmı da bir takım kavanin ve nizamatı hususiyede toplanmış idi. 13 ağustos 1927 tarihli kanun, tabiiyet hakkında yeni bir takım esasat vazetmiş isede Fransada veyahut ecnebi memleketlerde bir erkek Fransızın sulbünden doğan her şahıs Fransızdır» suretindeki kanun ve nesil esasını aynen ipka etmiştir (1). İsviçrede kanunu medeninin 270 inci — bizde 259 dur — İsviçreli bir babanın evlâdı ecnebi memlekette dünyaya gelmiş olsa dahi, İsviçre tabiiyetini haizdir. Fakat çocuğun babası bir devlete merbut ve mensup değilse, tabiiyetsiz ise çocuğun hangi tabiiyette bulunacağına dair İsviçre kanunu medenisinde ve kavanini sairesinde sarahat yoksa da İsviçre Temyiz mahkemesi tabiiyetsizlerin, vatan-sızların çoğalmaması için bu çocuklara validelerinin sıfatı tabiiyetini — fakat bu valideler aslen İsviçre tabiiyetinde olmak şartıyla — vermek tedir (2).

Türk vatandaşlık kanununun nesil itibariyle Türk vatandaşlığını tevdi etmekte Fransız, İsviçre ve diğer devletlerin tabiiyet kanunlarından daha müsait olduğu anlaşıyor. Acaba babanın veyahut ananın, hangi zamanda haiz olduğu tabiiyet doğan çocuğun tabiiyetini tayine esas olacaktır? zira, çocuğun hasıl olduğu zamanda baba ve ananın taşıdığı tabii-

(1) Fransa kanunu medenisi madde 8 N° 1, Fransa'nın yeni tabiiyet kanunu 187 N° 1.

(2) Türk Hukuk Darülfünununda Hukuku medeniye müderrisi «Savzer Hal» in İsviçre hukukunda «tabiiyet» unvanlı eseri sahife 5.

iyet çocuğun vilâdeti zamanına kadar değişebilir. Kanun, Türk babadan yahut anadan doğan çocukları zikrettiğine göre bunların tevellüt zamanındaki tabiiyetleri nazarı dikkate alınmak lâzımdır.

Profösör «Savzer Hal» yukarda arzolunan eserinin altıncı sahifesinde «Çocuğun tabiiyetini gebeliğin yahut tevellüdün vukuu zamanlarından hangisinin tayin edeceğini kanun beyan etmemiş ise de İsviçre mahkemeleri kanunu medeninin neşrinden evel bile babanın, çocuğun tevellüdü zamanında haiz olduğu tabiiyetin çocuğa intikal ettiği ve gebelik ile doğum zamanlarındaki müddet arasında babanın tabiiyeti değiştiği halde babanın en son tabiiyetinin tevellüt eden çocuğun tabiiyeti olacağı esaslarını kabul etmişlerdir.» Diyor.

Yeni kanunumuz Türk anadan tevellüt eden çocuğun ananın tabiiyetini taşıyacağı esasını kabul etmiş olduğundan yukarda babaya nazaran çocuğun tayini tabiiyeti için beyan edilen esaslar ananın tabiiyetine nazaran çocuğun tayini tabiiyeti keyfiyetinde de tamamén varit ve doğrudur.

Çocuğun tevellüdünden evel Türk baba veyahut ana vefat edecek olursa, bilâhare doğan çocuk baba veyahut ananın vefat ettiği zamandaki tabiiyetini haiz olur.

Acaba bir çocuğun baba veya anasının yani nesebinin ispatında hangi devletin kanununa tatbik olunur? ahvali şahsiyeye taalûk eden bu mes'elede delil ve ispatı, kaideten alâkadarların kanunu millîleri yani mensup oldukları devletin kanunu tayin etmek lâzım gelir. Lozan muahdesinin ikamet ve salâhiyeti adliye mukavelesinde bu kaide tevsian kabul olunarak bilcümle ahkâmı şahsiye mesailinde ahkâmı şahsiyesi mevzuu bahsoian tarafın tabi olduğu memlekette münakit mehakimi milliye veya diğer makamatı milliyenin haizi salâhiyet olacağı» beyan edilmiştir.

Bu mülâhazat bir çocuğun yalnız nesebinin ispatı mevzuu bahsolduğu zaman varit ve kıymeti haiz ise de burada bir şahsın tabiiyetini, vatandaşlık sıfatını tayin eylemek lâzım gelip bu sıfat ise Türk hukuku ammesine taallûk ettiğinden bu bapta Türk kanununun tatbiki lâzım gelir.

(Bitmedi) : Avukat : **Osman Nuri**